

[Wilhelm]

helst konkret frem om, jeg ved ikke hvor længe, og som skal igennem inden for en halvandet års tid.

Det, der sker i dag, betyder neml.g, at socialdemokratiets og fagbevægelsens hidtidige ufravigelige krav, som man har sagt, om at der gøres indgreb mod kapitalgevinsterne, ikke vil kunne fremmes ved hjælp af venstre, konservative, centrum-demokraterne og kristeligt folkeparti. Det, der sker i dag, viser, at den ligestilling mellem ejere og lejere, som man også har sagt at man ville tilstræbe, ikke vil kunne tilstræbes i et forlig, socialdemokratiet vil forsøge indgået med venstre, med konservative, med CD og med de kristelige. Det, der sker i dag, viser, at hvidbogens boligpolitiske synspunkter overhovedet ikke vil kunne fremmes ved et samarbejde med venstre, med konservative, med CD og med de kristelige.

Og hvad er der så tilbage? Ja, så er der altså bare den anden side, som man hidtil har afvist, både når det drejede sig om at forhindre ejerlejlighedsspekulationer, og når det drejede sig om at gøre noget konkret allerede i sommer imod de kapitalgevinster, der var konstateret eller i hvert fald mod deres fremtidige fortsatte udvikling. Andet er der ikke tilbage. Det er dog i det mindste klare linjer. Det betyder ganske enkelt, at hvis regeringen Anker Jørgensen, som i dag har gjort det til et kabinetsspørgsmål ikke at blive pådraget den dagsorden, der er stillet fra højre side, alligevel, efter at disse partier har stemt for den dagsorden, går hen og tilstræber bolig- og skattereformforlig med lige netop disse partier, så er det den totale afklædning. Så burde regeringen Anker Jørgensen i stedet for have været så ærlig at have sagt her i dag: vi kan godt tage den dagsorden.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden:

Da det sidste dagsordensforslag ikke foreligger trykt, skal jeg udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 14.35.

Mødet udsat kl. 14.13

Mødet genoptaget kl. 14.35

Man gik til afstemning.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af *Kirsten Jacobsen* (FP) (se foran)

forkastedes, idet 61 stemte for, 81 imod; 5 stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af *Brusvang* (CD) (se foran)

forkastedes, idet 26 stemte for, 81 imod; 40 stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af *Kaj Hansen* (DKP) (se foran)

forkastedes, idet 15 stemte for, 123 imod; 10 stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af *Mølgaard* (DR) (se foran)

forkastedes, idet 5 stemte for, 128 imod; 15 stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af:

Forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte [af Alfred Hansen (DR) m. fl].

(Lovforslag nr. L 151. Fremsat 10/1 78).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg vil gerne takke forslagsstillerne for den interesse og indsats for de uddannelsessøgende, man har lagt for dagen med dette forslag. Der er udmærkede tanker i forslaget, tanker som på ingen måde er fremmede for regeringen, og som lover godt for et fremtidigt samarbejde her i tinget om en reform af uddannelsesstøtten.

Når dette er sagt, må jeg desværre på regeringens vegne sige fra i denne omgang. Regeringen søger netop nu sammen med det radikale venstre at gennemføre en forbedring af de uddannelsessøgendes økonomiske forhold på kort sigt. Som det vil være de fleste

[Undervisningsministeren]

bekendt, drejer det sig om en udvidelse af støtten på 110 mill. kr. på årsbasis. Det er ikke noget voldsomt imponerende beløb, og det er klart, at man som fagminister gerne så sine ansvarsområder endnu bedre stillet, men både regeringen og dens forligspartner i denne sag har måttet bøje sig for de barske økonomiske realiteter; der kunne ikke blive mere til denne løsning.

Men som jeg før har nævnt, håber regeringen i næste folketingssamling på grundlag af det centrale uddannelsesråds arbejde at kunne fremsætte forslag til en etapevis gennemførelse af en gennemgribende reform af uddannelsesstøtten.

På denne baggrund er det vel klart, at vi ikke kan stemme for dette lovforslag. Det er ingen kortsigtet løsning – dertil er de økonomiske konsekvenser alt for vidtrækkende – og det er ikke fyldestgørende som en reform af uddannelsesstøtten på længere sigt.

Jeg er imidlertid som nævnt glad for retsforbundets initiativ, der viser en vilje til at gøre noget seriøst ved de uddannelsessøgendes økonomiske problemer, og jeg forudser derfor et frugtbart samarbejde med retsforbundet i næste folketingssamling.

Nørgaard Sørensen (S):

Jeg skal meddele, at den socialdemokratiske gruppe naturligvis fuldt ud kan tilslutte sig de bemærkninger, som undervisningsministeren lige har gjort. Retsforbundets forslag vil medføre en total forandring af vores støttesystem. Det er således et forslag af temmelig principiel karakter, som må indgå i de nærmere overvejelser i forbindelse med det arbejde, som vi alle ved foregår i det centrale uddannelsesråd.

Vi vil bestemt ikke afvise de tanker, der ligger bag retsforbundets forslag. Flere af disse tanker er meget positive. Det gælder i hvert fald tanken om at konvertere de statsgaranterede banklån til rentefrie statslån, som ifølge forslaget skal gives uafhængigt af forældreindtægt. Vi er udmærket klar over, at forældrenes skattepligtige indkomst som beregningsgrundlag for stipendiestøtten i dag ikke giver noget rimeligt billede af, hvilke unge der har størst behov for støtte.

Der eksisterer jo flere problemer end dem, retsforbundet beskriver i sit forslag. Forslaget vil medføre en total afskaffelse af stipendier-

ne. Dette er naturligvis et problem, som nøjere må overvejes, idet man i hvert fald kan anføre, at det synes urimeligt, om de 16-19-årige generelt i forbindelse med deres uddannelse skal ud på lånemarkedet. En del af denne gruppe omfattes jo af retsforbundets forslag. Dette være sagt med det samme, fordi de økonomiske forhold for denne gruppe unge er lige så dårlige som for de øvrige unge – om muligt endnu dårligere – og fordi netop den skæve sociale rekruttering til vore uddannelser, som retsforbundet også gør en del ud af i sine bemærkninger, først og fremmest starter ved overgangen fra folkeskole til anden uddannelse eller til andet erhverv.

Derfor er det heller ikke sikkert, at lovforslagets bemærkninger om en forbedret ungdomsydelse er den eneste vej frem. Vi har jo tidligere haft bedre økonomiske støttemuligheder til unge i denne gruppe – noget vi må beklage ikke findes i dag – og vi har også haft ekstraordinære støttemuligheder, f. eks. ved lønnen i de erhvervsfaglige grunduddannelsers basisår, som jo desværre retsforbundet har gjort sit til at sætte en stopper for.

I de tanker, som socialdemokratiet har arbejdet med, har vi tillige opereret med en indkomstafhængig tilbagebetaling. Sådanne overvejelser ønsker vi også ført ind i en diskussion om en reform af vores uddannelsesstøtte.

Der er, således som også ministeren påpegede det, flere problemer at tage hensyn til. Det er vort håb, at det centrale uddannelsesråd må komme frem med et brugbart arbejdsresultat, som kan danne grundlag for en samlet vurdering af denne problematik samt danne grundlag for en sammenhængende reform af støttemulighederne til de unge, og vi kan kun sige i denne forbindelse, at retsforbundets forslag udmærket kan indgå i de overvejelser.

Wissing (FP):

Dette forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte er et lille og meget forenklet forslag. Selv om det går ud på at løse meget store problemer, vil jeg alligevel tillade mig at karakterisere det som en snuptagsløsning. Hvorfor dog spille mere tid på at finde frem til de bedste og mest retfærdige ordninger for støtte til de unge under uddannelse, når det hele kan klares let og elegant ved blot at

[Wissing]

vedtage dette forslag? Mon det er så enkelt, som lovforslaget giver indtryk af?

Jeg kan give forslagsstillerne ret i, at mange af de uddannelsessøgende sikkert har vanskeligheder med økonomien. Men må jeg gøre opmærksom på, at det har de uddannelsessøgende alle dage haft? Må jeg også gøre opmærksom på, at det er der også en hel række andre grupper i samfundet, der har? Men nu synes man altså, at de uddannelsessøgende har krav på, at man én gang for alle finder en løsning, der kan klare deres problemer.

Spørgsmålet er så, om det er at klare problemerne, at man låner nogle unge penge til uddannelser, som der ingen brug er for. Tænk blot på de sidste prognoser vedrørende læreruddannelserne. Allerede i 1985 har vi uddannet 10.000 for mange. Hvad hjælper det så, at de har kunnet låne penge til en uddannelse, når de ikke kan få arbejde, således at de kan tilbagebetale, hvad de skylder? Mon ikke vi først skulle se at finde frem til, hvor mange der kan uddannes inden for de forskellige områder, og så få indrettet vores uddannelseslovgivning derefter?

Ifølge lovforslaget skal den påtænkte støtte nu ydes som lån fra staten. Nu har staten, så vidt jeg er orienteret, ingen penge at låne ud af. Jeg kunne godt tænke mig at vide, hvor man havde tænkt sig de skulle komme fra. Det foreslås, at der maksimalt skal kunne lånes op til et beløb, der svarer til den højeste folkepension for en enlig. Da lånet skal være rentefrit, vil de uddannelsessøgende, der er kloge nok, skynde sig at låne pengene og derefter sætte dem i en bank eller sparekasse til forrentning, for her er der i hvert fald nogle ekstra – og oven i købet arbejdsfrie – indtægter at hente.

Hvis vi forudsætter, at 150.000–200.000 uddannelsessøgende vil benytte sig af tilbudet i det kommende finansår, så betyder det, at staten allerede det første år skal udlåne ca. 4 mia kr. Hvor vil forslagsstillerne hente disse penge fra? Vil man forsøge at optage billige lån i udlandet, f. eks. i andre EF-lande, eller regner man med, at der blot skal fremsættes et ændringsforslag til finansloven, således at underskuddet forøges med yderligere 4 mia kr.? Der står ikke noget i bemærkningerne om, hvorledes man havde tænkt sig at klare de problemer, men her kan man måske også foreslå en snuptagsløsning?

Det er for meget sagt, at jeg venter at få klare svar på disse spørgsmål, men jeg håber i hvert fald, at forslagsstillerne forstår, at fremskridtspartiet ikke vil støtte det fremsatte forslag.

Jeppe Kristensen (V):

Den gældende lov om Statens Uddannelsesstøtte er fra foråret 1975. Man forlod dengang princippet med statslån til uddannelsessøgende, men opretholdt den dagældende lovs bestemmelse om stipendieordning. Herigennem fik man mulighed for at yde stipendier til de dårligst stillede og lån til andre, optaget på samme betingelser som unge, der etablerer sig i erhvervslivet, må affinde sig med.

Denne lov har nu virket i knap 3 år. Det er efter venstres mening ikke tilstrækkeligt til, at det rigtige billede af dens virkning tegner sig. Derfor må vi afvise det forslag, der ligger på bordet fra retsforbundets side i dag. Men – der er et men ved det – vi erkender, at visse forudsætninger for at klare dagen og vejen for de uddannelsessøgende er ændrede i forhold til vilkårene i 1975.

For det første gælder det med hensyn til at opnå beskæftigelse. Den store arbejdsløshed gør det endnu vanskeligere for unge at opnå deltidsbeskæftigelse. For det andet må man pege på forværringen af landets økonomiske situation, som har tvunget renten endnu højere op, hvor vi forventede den modsatte bevægelse. Derfor vil vi være med til at se på omkostningslettelser for de uddannelsessøgende. Vi vil gerne have inddraget i disse overvejelser, at der gennemføres besparelser på investeringskontiene for de højere uddannelsessteder. De sparede beløb skal herefter anvendes til førnævnte omkostningslettelser for de uddannelsessøgende. Herigennem opnås godt nok kun en midlertidig løsning på et påtrængende problem, men vi finder det rimeligt at gå ind for, at der kan gives dispensationer på en række områder i en krisesituation som den, vi er inde i, sådan at ingen, der har lyst og evner til at gå ind i en boglig uddannelse, hindres deri af økonomiske grunde.

Vi håber på, at socialdemokratiet og regeringen vil være med til en positiv overvejelse af dette forslag.

[Gerda Møller]

Gerda Møller (KF):

Der er vist ikke noget parti her i folketin- get, som ikke erkender, at de uddannelsessø- gende kan have store økonomiske problemer, men vi befinder os jo samtidig i en vanskelig økonomisk situation. Ikke desto mindre så vil det konservative folkeparti gerne være med til at se på, om der kan blive nogle for- bedringer for de uddannelsessøgende, og der- for er vi heller ikke negative over for den intention, der ligger i det foreliggende lovfor- slag.

Men når vi kommer til substansen i forsla- get, så er der en hel del, vi ikke kan være enige med forslagsstillerne i. Det er vel heller ikke så mærkeligt, for forslaget indfører jo nogle helt nye principper. F. eks. afskaffer forslaget stipendier. Det vil vi ikke være med til i det konservative folkeparti. Vi mener, det må være rigtigt, at de uddannelsessøgen- de i hvert fald i det første år indtil stopprø- ven – jeg håber da, vi kan få en stopprøve indført – kan søge stipendier og få stipendi- er, så de først derefter, når det er konstateret, at de er studieegnede, går over til lånene. Vi vil altså ikke være med til at afskaffe stipendi- erne.

Man ophæver helt de statsgaranterede bank- og sparekasselån og går i stedet ind for statslån. Vi hylder også det princip, at den støtte, der skal gives til de studerende, væsentligst skal gives som lån, men helt at kvitte de statsgaranterede bank- og sparekas- selån i den økonomiske situation, vi står i, det er jo et stort skridt, som vil belaste stats- budgettet meget. Jeg vil hellere være med til at se på, om vi ikke kan kombinere statslån og statsgaranterede lån eller beholde den ene af delene og så give en eller anden form for rentesikring.

Nu går lovforslaget også ind for, at lånene skal være rentefri. Det kan vi heller ikke rig- tigt være med til. Vi kan være med til, at det lån eller den støtte, der skal gives de stude- rende, skal være uafhængig af forældreind- tægten og formuen – det tror jeg ikke vil vol- de nogen vanskeligheder i noget parti – men vi vil gerne se nærmere på, om det nu også er rigtigt, at støtten skal være uafhængig af ægtefællens indkomst og formueforhold. Det finder vi ikke rigtig passer med behandlingen af andre borgere i dette land.

Vi er altså ikke uenige i, at der på visse områder kan trænges til forbedringer, og vi går ind i udvalgsarbejdet med positiv vilje til at se på forslaget. Men jeg må indrømme, at vi afventer også spændt det forslag, som vil komme fra det centrale uddannelsesråd – eller de tanker, dette råd vil komme med til sommer – og håber så på, at vi vil se et ud- spil fra regeringen.

Ingolf Knudsen (CD):

Jeg håber, man også kan gå til dette lov- forslag på udogmatisk vis, og at man kan få lovforslaget her behandlet sammen med an- dre forslag uden skelen til partipolitiske overvejelser. Det gør jeg ud fra den betragt- ning, at vi må erkende, at situationen for de unge under uddannelse, som jo er en stor gruppe, må siges at være alvorlig, og vi kan ikke nægte, at det nok bliver nødvendigt me- get snart at få justeret de muligheder for støt- te til de unge, der er for øjeblikket. Derfor vil vi fra centrum-demokraterne ikke blot sige, at vi er positive; vi vil være mere end positive, vi vil gerne være medvirkende til, at der sker noget.

Undervisningsministeren hentyder gang på gang til, at socialdemokratiet og de radikale er blevet enige om nogle ting. Jeg sidder så- mænd og tæller og mener, at der må mangle nogle stemmer alligevel trods alt. Derfor vil jeg her give tilsagn om, at også mit parti vil medvirke til at få nogle forbedringer igen- nem med hensyn til støtten til de unge. Jeg mener tillige, at det initiativ, der er kommet fra retsforbundet her, selv om det ikke er nye tanker, absolut er noget, som vi vil være med til at drøfte. Der er i lovforslaget her mange ting, som vi kan være enige i, og som vi ge- rne vil medvirke til.

Vi kan se på, hvordan situationen er i dag, og spørge, om man i det hele taget løser pro- blemene. I mange tilfælde søger de unge væk fra uddannelserne, fordi de ikke har mulighed for at få støtte dertil. Mange gange søger de kortsigtet ind i andre former for beskæftigelse, hvor de måske kan få under- støttelse af den ene eller den anden art – en understøttelse, der ligger over den, de kunne få, hvis de var i et uddannelsesforløb. Vi fin- der det uheldigt, at vi – oven i købet i en krisesituation – er med til at understøtte den tendens, der er til, at det mange gange kan

[Ingolf Knudsen]

betale sig rent økonomisk at søge andre steder hen. Derfor mener vi, at det er på tide at få justeret den støtte, som kan ydes til de unge.

Hr. Wissing fra fremskridtspartiet siger meget flot, at så vil de nok sætte pengene i banken. I vores samfund er det vel sådan, at når man sparer op, så er det, fordi man har et overskud, og jeg synes, det er en flot bemærkning at komme med her. Man begynder først at spekulere i den slags ting, når man har råd til det. Det, det for øjeblikket drejer sig om, og som er det alvorlige spørgsmål i denne sag, er at give de unge en mulighed for i det hele taget at bevare et eksistensminimum. Det kan vi ikke som velbjærgede folketingspolitikere sidde overhørig.

Ebba Strange (SF):

Også jeg har naturligvis hørt, at der er indgået et forlig mellem socialdemokratiet og de radikale om et beløb til de uddannelsessøgende på 110 mill. kr., og jeg må også fra socialistisk folkeparti sige, at vi synes, det er uanstændigt at nøjes med at give de unge så lidt. Så nu kan ministeren jo sidde og tælle på fingrene i dag og se, om hun dog ikke kunne finde et eller andet flertal, der måske kunne finde nogle flere penge et sted.

Jeg lyttede meget efter, hvad ministeren sagde, og jeg forstod på ministeren, at det var ikke kræfter uden for regeringen, men økonomiske ministre inden for regeringen, der mente, at det måtte være, hvad der kunne ofres på de uddannelsessøgende i denne omgang. Vi hørte jo også, at økonomiministeren var lidt i tvivl om, hvorvidt man kunne tillade sig at give pensionisterne 1 mia kr., uden at der blev strammet ind andre steder. Det er klart, at sådan nogle overvejelser skal en økonomiminister gøre sig. Men vi står altså her med en gruppe mennesker, som lever på et eksistensminimum, og som ydermere er i den situation, at de penge, de skal have at leve for, for størstedelen er meget dyre lån. Jeg synes, det ville være et folketingsom dette værdigt, at vi sammen kunne finde frem til et større beløb end de 110 mill. kr.; socialistisk folkeparti erklærer sig i hvert fald villigt til at være med til at finde dem.

Retsforbundets forslag, som debatten i dag handler om, ser i al sin enkelhed meget sympatisk ud, men jeg vil alligevel knytte nogle kritiske kommentarer til det. For det første er

vi i socialistisk folkeparti ikke enige med retsforbundet i, at ungdomsydelsen er en så god ydelse, at den kan klare problemerne i 16-18 års alderen. Vi mener, at der bør kunne gives uddannelsesstøtte også i 16-18 års alderen, selv om børnene er under forældremyndighed.

Man foreslår, at det hele skal gives som lån. Jeg ved godt, at der i § 5 står noget med, at særlige forhold kan give henstand eller medføre, at tilbagebetalingen bortfalder. Men jeg er meget bekymret for, at det alligevel vil afholde en stor gruppe mennesker fra at begynde på en uddannelse, at de ved, at hver eneste øre, de får, skal betales tilbage. Jeg synes, det er for risikabelt. Det kan vi altså ikke støtte fra socialistisk folkepartis side, i hvert fald ikke hvis vi ikke får nogle helt andre tilbagebetalingsregler end dem, der opereres med i retsforbundets forslag.

Med hensyn til støttens højde har vi selv i socialistisk folkeparti været inde på tanken om at lade den følge med folkepensionens grundbeløb plus tillæg. Ikke fordi vi synes, at det er til at leve af, men fordi der er en meget stor gruppe andre mennesker i dette land, der må leve af dette beløb. Det kan være, at de uddannelsessøgende også bliver nødt til det. Men vi mener, at det er det mindste, vi kan byde de uddannelsessøgende at leve af.

Jeg kan godt forstå retsforbundets indstilling til stipendier. Vi har også fra socialistisk folkepartis side flere gange peget på – og vi har stillet forslag om, hvordan det kunne gøres – at man burde finde frem til en bruttoindkomst, efter hvilken man beregnede støtten i forhold til forældreindtægten. Det er stadig væk ikke lykkedes os at komme igennem med det. Jeg er altså enig i, at stipendierne mange gange gives forkert. Men jeg vil ikke på den baggrund være med til at lave en ordning, der betyder, at hver en øre skal tilbagebetales. De mennesker, som skal have vores uddannelsesstøtte, er jo ikke i alle tilfælde mennesker, der kommer til at tjene en høj løn bagefter; det er i mange tilfælde mennesker, der kommer til at tjene en helt jævn og almindelig løn bagefter, og for disse kan en sådan tilbagebetalingsbyrde virke så voldsom, at man ikke tør gå i gang med en uddannelse.

Der er interessante ting i forslaget, og jeg håber, det kan indgå i uddannelsesudvalgets

[Ebba Strangø]

videre forhandlinger om, hvordan vi kan give noget til de uddannelsessøgende, for det trænger de i hvert fald til.

Freddy Madsen (DKP):

Vi er meget tilfredse med, at retsforbundet har fremsat dette forslag, mest fordi det igen giver anledning til – som da vi fremsatte vores forslag – at føre en debat her i folketings-salen om dette vigtige problem.

Jeg vil gerne på forhånd sige, at vi er ikke enige med retsforbundet i den måde, man vil løse problemerne på. Vi synes, det er rigtigt, hvad der står i bemærkningerne om de vanskeligheder, de uddannelsessøgende har, men vi mener fortsat, at det bør være stipendierne, der forhøjes, og det må være dem, der må være grundstammen i uddannelsesstøtten. Det er i øvrigt også i overensstemmelse med de løfter, som et enigt folketing gav, da det i sin tid vedtog den nuværende uddannelsesstøttelov.

Men naturligvis er der problemer i det også. Retsforbundet peger i sine bemærkninger på nogle af de problemer, der er omkring disse indtægtsgrænser i loven. Vi er da enige i, at selv med de forhøjelser, der nu er planlagt af forældreindtægtsgrænserne, er det meget få almindelige, arbejdende mennesker, som er i stand til at opnå, at deres børn får andel i denne uddannelsesstøtte, medens det fortrinsvis er folk med de store skattefradrag, der har denne mulighed. Det anser vi heller ikke for rimeligt, men vi har sagt flere gange, også på andre områder, at vi tror ikke, den sag kan løses, medmindre man foretager en omfattende omlægning af vores skattesystem. Det er på dette som på andre områder det, som forhindrer, at vi er i stand til at opnå retfærdige ordninger.

Jeg vil ikke sige, at vi er forundrede, men vi ser med megen skepsis på de forhandlinger, som er ført imellem socialdemokratiet og de radikale. Naturligvis har disse partier lov til at forhandle, men i betragtning af, at de udgør et mindretal i folketinget, havde vi fundet det rimeligt, om man også havde orienteret andre partier om disse forhandlinger og inddraget andre i dem. Nu viser debatten her i dag – som debatten om vores forslag – at der faktisk findes det, som vistnok i socialdemokratisk sprogbrug hedder et komfortabelt flertal her i folketinget for at foretage en væsentlig større forbedring end den, som er

indeholdt i det socialdemokratisk-radikale forlig, idet alle erkender – det går jo langt ind i de borgerlige rækker – at det er nødvendigt at gøre noget.

Ganske vist siger ordføreren for venstre, at man først må have loven til at virke et stykke tid, før man kan få det rigtige billede af, hvad der foregår. Der kan vist ikke være nogen her i folketinget ud over venstres medlemmer, som ikke er helt klar over, hvordan virkningerne er på nuværende tidspunkt, hvor katastrofalt det er for de uddannelsessøgende.

Det viser sig altså, at der faktisk er et flertal for at forbedre de uddannelsessøgendes vilkår. Men det slap også ud i undervisningsministerens indledning heroppe, hvad sagen drejer sig om. Det er i virkeligheden ikke et spørgsmål om at skaffe et flertal, det er ikke engang et spørgsmål om at skulle nøjes med et flertal på venstrefløj. Det, der er sagen her, er, at socialdemokratiet ikke vil give mere end 110 mill. kr. til de uddannelsessøgende. Det skal stå lysende klart også ude på landets læreanstalter, at den eneste forhindring, der findes for at give de uddannelsessøgende en anstændig behandling i denne situation, det er socialdemokratiet og regeringen. Det er dem, der forhindrer, at der gives de uddannelsessøgende blot nogenlunde rimelige forhold. Det er meget beklageligt, at det er kommet dertil, men jeg synes, det er rimeligt, at også denne kendsgerning kommer ud, så den kan blive diskuteret og vurderet efter fortjeneste.

Niels Helveg Petersen (RV):

Der er to hovedpunkter i retsforbundets forslag. Det første er, at man vil afskaffe de nuværende stipendier fuldstændigt. Det vil sige, at man sådan set starter det, man kalder en forbedring af de uddannelsessøgendes vilkår, med at fjerne en støttemulighed på godt og vel 600 mill. kr. om året i stipendier til de uddannelsessøgende.

Jeg har ikke fantasi til at forestille mig, at man – heller ikke under de drøftelser, der skal være, når undervisningsministeren formentlig i næste folketingssamling fremsætter et reformforslag – kan nå frem til fuldstændigt at afskaffe stipendiestøtten. Især i de længerevarende studiers første år er det for de unge meget vanskeligt at overskue, hvil-

[Niels Helveg Petersen]

ken situation de vil være i bagefter, om de gennemfører studiet, hvornår de gør det, og i disse første studieår er det ikke rimeligt, at man helt og holdent skal være henvist til at søge studiestøtte i form af lån.

Det har været et bærende synspunkt, lige siden lovgivningen om Ungdommens Uddannelsesfond startede, at i de første studieår kunne man ikke henvise de unge udelukkende til at finansiere deres udgifter ved lån. Jeg tror, synspunktet fortsat er rigtigt. Ikke mindst er det rigtigt i betragtning af den situation, der nu desværre eksisterer, hvor vi har 50.000-60.000 unge arbejdsledige, hvoraf en del har økonomiske vilkår i form af understøttelser af forskellig art, som overstiger den støtte, der står til rådighed for unge, der er under uddannelse. Hvordan forestiller man sig, at man skal få det til at passe sammen udelukkende at give lån til de unge uddannelsessøgende, mens man giver ofte betydeligt større beløb til unge, som er uden beskæftigelse? Et sådant misforhold vil i det lange løb skabe mange problemer, og derfor tror jeg, at retsforbundet på dette punkt griber ved siden af. Det ville skabe voldsomme problemer, hvis man fulgte de anvisninger, der ligger i forslaget på dette punkt.

Jeg er i øvrigt enig i, som andre har været inde på, at når det drejer sig om stipendiestøtten, så må man søge henimod at formindske den afhængighed, der er af forældrenes indkomst. Det nuværende system giver anledning til urimeligheder og føles uretfærdigt, fordi det bygger på et grundlag som den skattepligtige indkomst, som vi godt ved ikke er noget særlig velegnet grundlag for tildelelse af støtte af denne art. Derfor må bestræbelserne også sættes ind på at nå frem til bedre kriterier for forældreafhængigheden og mindske den.

Endelig vil jeg sige med hensyn til statslånsordningen, der foreslås som den eneste støttemulighed, at hvis man vælger den fremgangsmåde, som er skitseret, og siger: det forrentes med ingenting i studietiden, men med 9 pct. plus 1 pct., så snart studierne er færdige, så er det jo nogle af de bedste lån, der kan optages overhovedet, og en sådan lånemulighed vil blive udnyttet i meget stort omfang - måske også i større omfang, end det er helt behageligt at tænke på, fordi det betyder, at der bliver en renteforskel imellem

de lån, der finansierer uddannelse, og de lån, der finansierer andre ting.

Lad mig kort sige om de forhandlinger, der har været ført mellem regeringen, socialdemokratiet og de radikale venstre, at socialdemokratiet og de radikale selvfølgelig i høj grad har været sig bevidst, at de to partier ikke tilsammen havde et flertal. Men vi er altså nået frem til en enighed om at fremsætte forslag i fællesskab.

Som sagt, jeg mener ikke, at det første hovedpunkt i retsforbundets forslag er særlig fornuftigt, og med hensyn til statslånene så er der som skitseret en risiko ved disse statslån, som man ikke må se bort fra, og som er så stor, at vi i hvert fald for vort vedkommende ser os om efter andre muligheder.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Når vi ser på dette forslag, kan vi kun beklage, at det ikke er kommet for længe siden og kommet fra regeringen. Jeg mener, at vi på et vist tidspunkt har haft en forventning om, at det ville komme, og at ideen om, at banklånene skulle erstattes med statslån, var noget, som regeringen havde i tankerne.

Kristeligt folkeparti går helt og fuldt ind for lån. Vi kan være enige i, at det måske kan være hensigtsmæssigt det første år af uddannelsen at have stipendier, men ellers må det være lån. Den ordning, vi har i dag, lider af en skævhed, og vi har en formodning om, at det, der nu sker, er, at man gør skævheden større ved at udvide grænsen for stipendier.

Det er sagt indtil flere gange nu, at vi ingen garanti har for, at det er dem, der har brug for det, der får stipendierne. Når man ønsker de stipendier, taler man jo altid om, at det er, for at de mindrebedemlede, de små i samfundet osv., skal have mulighed for at få en uddannelse. Det kunne være rart ved hjælp af en undersøgelse at se, hvem der egentlig får disse stipendier, om det er den gruppe, der virkelig trænger til dem, eller om det er nogle, hvis forældre af forskellige grunde har fået en lavere indtægt. Vi mener, at skævheden er stor her, og derfor synes vi, det er en dårlig løsning.

Derimod ved jeg fra flere uddannelsessøgende, at man finder det urimeligt, at man skal være afhængig af forældrenes indtægt, når man er over 18 år. Jeg synes det kan væ-

[Inger Stilling Pedersen]

re rimeligt, at man siger, at under 18 år er det forældrene, der har ansvaret – her må man så, hvis man har mulighed for det, støtte ved stipendier og måske også gennem en større og bedre ungdomsydelse – men når man er over 18 år, så bør man være selvstændig og forældrenes indtægt ikke regnes med. Man bør have mulighed for at få de lån, man har brug for.

Selvfølger kan de lån da misbruges. Jeg ved ikke, om vi nogen sinde herinde har vedtaget en lov, der ikke kan misbruges, hvis man vil det. Det gælder om for os i undervisningsudvalget at finde ud af, hvordan vi bedst sikrer mod misbrug; men hindre misbrug, det kan vi altså ikke, og det kan ikke være rimeligt, at fordi vi er bange for misbrug, så undlader vi at lave nogen gode love. Vi kan jo tænke på, hvordan vores sociallove og mange andre love ville blive, hvis vi ville udelukke enhver form for misbrug.

Jeg mener virkelig, at der er brug for, at uddannelsessøgende får hjælp. Jeg mener også, vi kan se på det på den måde, at vi finder ud af: hvad koster det egentlig? Hvad koster et værelse? Hvad koster bøger? Hvilke reelle udgifter har man, som man ikke kommer uden om? Og hvilke chancer har man for at forøge sin indtægt ved arbejde ved siden af? På den måde kan vi komme frem til et reelt tal, som vil være meget svært at komme uden om.

Jeg mener altså ikke, at man skal skele til forældrene og sige: ja men de har så meget i indtægt, at de vel nok kan hjælpe. Jeg kender da mange, der, selv om de har en vis indtægt, alligevel ønsker, at deres unge skal klare sig selv, og de unge ønsker også at klare sig selv. De er ofte meget dårligt stillet, fordi de ingenting kan få.

Jeg behøver ikke at sige, at vi er meget positive over for forslaget, og at vi håber, det giver resultat. Måske når vi det ikke i denne samling, men så i hvert fald i næste samling.

Steen Folke (VS):

VS mener, at de uddannelsessøgendes økonomiske situation i de sidste år har udviklet sig i retning af det katastrofale. Dette skyldes både udhulingen af uddannelsesstøtten i takt med inflationen og den arbejdsløshed, som har gjort det meget vanskeligt at få erhvervsarbejde ved siden af studierne. Det er tvin-

gende nødvendigt, at der gøres noget alvorligt ved de uddannelsessøgendes håbløse økonomiske situation.

De 110 mill. kr., som undervisningsministeren så generøst har tænkt sig at dele ud, forslår som en dråbe i Frederiksholms Kanal. Jeg er helt enig med hr. Freddy Madsen i, at det er socialdemokratiet og socialdemokratiet alene, som forhindrer en anstændig løsning af de uddannelsessøgendes økonomiske problemer. Debatten i dag er et af vidnesbyrdene herom.

Retsforbundets forslag er der flere penge i, og det har vi sympati for; men en række af de principper, som er indeholdt i forslaget, må VS tage afstand fra. Det gælder først og fremmest det, der i bemærkningerne så smukt er omtalt som en ligestilling af de praktiske og de boglige uddannelser. Nu er det lidt uigennemskueligt formuleret, hvad det egentlig drejer sig om, men så vidt jeg kan gennemskue det, så er indholdet i dette, at EFG-lærlinge skal spises af med retsforbundets uddannelsesstøtte, mens mesterlærlinge naturligvis fortsat skal have løn. Hr. Alfred Hansen er meget velkommen til at korrigerer mig, hvis jeg har misforstået denne hensigt med forslaget. Men sådan som jeg læser det, så må jeg se dette som retsforbundets lille bidrag til afviklingen af EFG.

VS mener heller ikke, at stipendierne skal afskaffes, eller at ungdomsydelsen er en tilfredsstillende ordning for de 16-17-årige. Derimod er vi enige med forslagsstillerne i at afskaffe banklån og indføre statslån i stedet, som er rentefri i uddannelsestiden, og vi er enige i, at forældres indtægt ikke skal afgøre, om en uddannelsessøgende skal kunne få støtte eller ej, bl. a. på grund af de problemer med stærkt varierende fradragsmuligheder, som forslagsstillerne peger på.

Som helhed må jeg sige, at vi ikke kan gå ind for forslaget, sådan som det nu ser ud.

Alfred Hansen (DR):

Jeg vil gerne takke for den debat, der har været, og indledningsvis sige lidt om baggrunden for forslaget, hvorefter jeg vil kommentere de enkelte ordføreres indlæg.

Allerede før folketingsvalget for et år siden havde socialdemokraterne bebudet, at de som en af deres første handlinger efter valget ville revidere loven om uddannelsesstøtte, så

[Alfred Hansen]

de uddannelsessøgende fik mere rimelige økonomiske vilkår. Der er altså gået næsten et år, hvor undervisningsministeren ikke på dette område har taget et initiativ, der blot ligner et forsøg på at rette op på de skævheder. Da således et forventet initiativ fra regeringen udeblev, udarbejdede retsforbundet et lovforslag om Statens Uddannelsesstøtte, som nu er blevet debatteret, og som blev fremsat før jul. Det er næsten to måneder siden, det blev afleveret her i folketinget, men det er desværre først nu til behandling.

Forslaget går i store træk ud på, at de nuværende statsgaranterede lån til høj rente sammen med stipendierne afskaffes og erstattes af statslån, som er rente- og afdragsfri i uddannelsesperioden, og som efter endt uddannelse forrentes med 1 pct. over diskontoen. Gennem vort forslag har vi ønsket at ligestille de praktiske uddannelser med de boglige, sådan at forstå, at ikke kun unge i gang med en boglig uddannelse kan søge disse lån, men også unge, som er i gang med en praktisk uddannelse. Derfor har vi foreslået, at støtten skal kunne gives til alle uddannelsessøgende over 18 år.

Vi havde sådan set gerne set, at man var gået helt ned til unge over den undervisningspligtige alder og havde sagt, at de skulle kunne låne det beløb, men da man jo først er myndig, når man er 18 år, ville man komme i en juridisk konflikt, idet man jo ikke, når man ikke er myndig, kan binde sig til økonomiske forpligtelser. Derfor har vi, som ordførere har været inde på, skrevet i bemærkningerne, at vi fuldt ud accepterer og foreslår en forhøjelse af ungdomsydelserne.

De uddannelsessøgende skal, hvad enten det drejer sig om en praktisk uddannelse eller en teoretisk uddannelse, årligt kunne låne rentefrit det beløb, som svarer til højeste folkepension for enlige, hvilket i øjeblikket udgør 22.200 kr.

Når retsforbundet foreslår den nuværende stipendieordning afløst af en låneordning, så skyldes det flere forhold, bl. a. at unge over 18 år, som altså er myndige, bør betragtes som selvstændige væsener med eget ansvar og egne rettigheder, hvorfor der ikke ved tildeling af støtte bør tages hensyn til forældrenes indtægtsforhold. Desuden viser det sig ofte, at stipendierne gives til de forkerte. Det er forældrenes skattepligtige indtægt, der danner grundlaget for tildelingen, og vi ved

jo alle, at den skattepligtige indtægt ikke altid er et reelt udtryk for, hvad en familie har at leve af.

Hvis der mod forventning alligevel ikke er flertal, når vi kommer til udvalgsbehandlingen, for forslaget om afvikling af stipendierne sammen med konvertering af statsgaranterede lån til statslån, så må det være et ufravigeligt krav fra retsforbundets side, at vi i hvert fald ved tildeling af stipendier ser på bruttoindtægten og ikke på den skattepligtige indtægt.

Det forslag, der har været til behandling, er selvfølgelig udarbejdet i overensstemmelse med retsforbundets holdning til disse ting, men også ud fra en realpolitisk vurdering.

Der er tre hovedsynspunkter i forslaget: at man ikke skal se på forældrenes indtægtsforhold, at vi bør forhøje de nuværende lånemuligheder, som ligger på maksimalt 18.000 kr., op til ca. 22.000 kr., en forøgelse på 4.000 kr. i disponibelt lån, og at man samtidig konverterer de statsgaranterede lån til statslån. Det er tre grundsynspunkter, som jeg med glæde og tilfredshed har set at ministeren flere gange har givet udtryk for burde være nogle af de ingredienser, som indgår i en langsigtet reform på dette område.

Jeg takker for ministerens meget positive kommentarer til intentionerne i forslaget. Ministeren mente alligevel ikke, at der her var et forslag, som kunne bruges til en langsigtet løsning, og hun mente heller ikke, det kunne bruges som en kortsigtet løsning. Det er ikke udarbejdet som en kortsigtet løsning. Vi mener, at vi kunne have lavet både en kortsigtet og en langsigtet løsning med ikrafttrædelse den 1. august indeværende år. Hvis den fornødne vilje havde været til stede, så havde det været muligt at køre et forslag igennem noget i retning af det, retsforbundet her er kommet med, så man ikke skal operere med to begreber, nemlig en akut løsning af problemet og en mere langsigtet løsning, som efter ministerens tidligere udtalelser her i tinget tidligst kan træde i kraft fra 1. august 1979.

Hr. Nørgaard Sørensen vil jeg gerne takke for visse positive kommentarer. Hr. Nørgaard Sørensen var utilfreds med, at stipendierne totalt skulle afskaffes, og henviste til, at de 16-19-årige jo også vil blive ramt i det øjeblik, man fjerner stipendierne. Det er på ingen måde et krav fra retsforbundet i for-

[Alfred Hansen]

bindelse med dette forslag, at man ikke kan finde en speciel ordning for de 16–18-årige eller 15–18-årige. Vi ville blot gerne have en skillelinje mellem de to grupper ved de 18 år, som er den alder, hvor de unge bliver myndige. Hvis det er anstødsstenen i forslaget, så er jeg helt overbevist om, hr. Nørgaard Sørensen, at vi nok i udvalget kan finde frem til en fornuftig løsning; som i hvert fald – hvis man skal tro på socialdemokratiets reelle hensigter – også vil kunne få retsforbundets støtte.

Hr. Wissing er der ikke så meget at takke for ud over den klare holdning, som hr. Wissing lagde frem, nemlig at det kunne man aldeles ikke gå med til. Jeg gad i grunden vide, hvilken uddannelsesstøttereform fremskridtspartiet i det hele taget kan gå ind for. Hr. Wissing koncentrerede sig meget om, at man ved forslagets vedtagelse kunne risikere, at nogle ville udnytte det. Det er ærlig talt, hr. Wissing, ikke nogen særlig stor tillid, fremskridtspartiet hermed viser de unge uddannelsessøgende. Det er en mistillid, som fortæller mere om fremskridtspartiet, end den gør om de unge uddannelsessøgende.

Hr. Jeppe Kristensen gav som repræsentant for venstre udtryk for, at stipendierne til de dårligst stillede skulle bevares. Det er muligt, at vi skal finde en ordning på det. Men jeg ved, at venstre ofte har givet udtryk for, at man netop skulle basere uddannelsesstøtten på lån. Jeg tror, at når vi kommer til udvalgsbehandlingen, så vil der også være mulighed for at få en dialog med venstres repræsentanter i udvalget om de tanker, vi her har skitseret. Jeg har ikke på noget tidspunkt fremsat dette forslag som et ultimativt krav, men blot som et beskedent bidrag til løsning af de meget store problemer, som de uddannelsessøgende har, hvilket ingen har villet anfægte her i debatten.

Fru Gerda Møller skal også have tak for de positive kommentarer om forslaget. Alligevel skinnede det igennem, at fru Gerda Møller mente, vi skulle bevare stipendierne. Måske er årsagen at søge deri, at det er den skattepligtige indtægt, der danner grundlag for tildeling af stipendier. Det er måske netop til højre i salen, man skal finde de folketingsmedlemmer, som synes, det er en god idé at give statstilskud eller stipendier til børn af forældre, som har en nulindtægt, men som reelt har en levefod, der ligger

langt over gennemsnittets. Dette blot til overvejelse i de videre forhandlinger.

Til Hr. Ingolf Knudsen udelukkende positive kommentarer, fordi hr. Ingolf Knudsen gav et reelt udtryk for, at centrumdemokraterne vil være med til at løse problemet både her og nu og på lang sigt.

Til fru Ebba Strange vil jeg sige tak for kommentarerne. De negative udtalelser, der faldt i fru Ebba Stranges tale, overraskede mig ikke synderligt. I samme forbindelse vil jeg nævne hr. Freddy Madsen og hr. Steen Folke. Man har jo aldrig lagt skjul på fra disse 3 partiers side, at man skulle basere uddannelsen på en slags studenterløn. Det ønsker retsforbundet ikke. Vi synes ikke, det er en god ordning. Der er heller ikke økonomisk mulighed derfor.

Som banklånene er i øjeblikket, afholder de mange fra at få den uddannelse, de gerne ville have.

Jeg vil udtrykke skuffelse over hr. Niels Helveg Petersens negative kommentarer til forslaget. Jeg havde håbet på en bedre modtagelse under henvisning til, at både ministeren og hr. Niels Helveg Petersen, som har indgået dette forlig, har givet udtryk for, at man skulle finde en anden ordning, og har nævnt de intentioner, som ligger i retsforbundets forslag.

Til slut tak til fru Inger Stilling Pedersen for de meget, meget positive kommentarer. Alt i alt må jeg konkludere, at der er udsigter til et frugtbart samarbejde i udvalget. Hvis jeg havde haft mere taletid, ville jeg gerne være gået ind på mere uddybende svar, men jeg håber, vi får en frugtbart debat.

Jeg vil blot lige til slut spørge undervisningsministeren, om der vil være. . . .

Formanden:

Det er mere end slut.

Alfred Hansen (DR):

Så vil jeg spørge i undervisningsudvalget på et senere tidspunkt om mulighederne for en virkelig forbedring på nuværende tidspunkt.

Gerda Møller (KF):

Det må stå for hr. Alfred Hansens egen regning, hvad han mener er årsagen til, at vi vil bevare stipendierne. Jeg vil bare have lov

[Gerda Møller]

til at slå fast, at vores grund til at bevare stipendierne er simpelt hen den, at jeg synes ikke, man kan byde unge, der kommer fra alle sociale lag med alle mulige forskellige forudgående uddannelser, at de fra starten af deres uddannelse skal stifte den store gæld, som vi jo ved det ender med at de står med. Vi vil give dem en chance for at gå ind i et studium ved i det første år at give dem stipendier. Så kan de derefter, når de er klar over, om de kan klare studiet eller ej, gå over til lånene.

Alfred Hansen (DR):

Jeg tager fru Gerda Møllers bemærkninger til efterretning og må blot konstatere, at fru Gerda Møller ikke fuldt ud kan tilslutte sig lovforslaget, men jeg håber, at vi i udvalget kan finde frem til nogle synspunkter, som også fru Gerda Møller kan støtte. Jeg tror, der er et stort flertal i midten af salen og på visse områder også støtte til venstre i salen for at finde frem til noget langvarigt og holdbart og virkelig effektivt forbedrende.

Da jeg nu har ordet, vil jeg gerne spørge ministeren, om der er mulighed for at finde frem til en ordning, der kunne gælde 1 eller 1½ år, hvor vi fastfryser stipendierne – man synes nu at have fået den opfattelse, at retsforbundet under ingen omstændigheder vil have stipendierne – om vi som en midlertidig løsning af problemet kunne fastfryse stipendierne med udsigt til en aftrapning og samtidig forhøje lånerammen fra de nuværende maksimalt 18.000 kr. til de 22.000 kr. og konvertere disse statsgaranterede lån til statslån. Dette skal betragtes som en overgangsordning, indtil regeringens mere langsigtede forslag fremkommer og kan vedtages til ikraftsættelse 1. august 1979. Hvis der er mulighed for det, vil vi meget gerne ind i forhandlingerne om løsningen heraf, også på baggrund af det resultat, de radikale og regeringen er nået frem til, og som jeg håber eventuelt kan ændres, hvis det skal samle et større flertal bag sig. Det har jo kun et mindretal bag sig i øjeblikket, men man baserer det åbentbart på, at det ikke skal få et flertal imod sig. Jeg synes i og for sig, at forhandlingerne, efter den debat der har været her, og med den positive stemning der er for at løse disse problemer, skulle finde sted i folketingsalen,

eller at sagen i hvert fald skulle ud til frie forhandlinger blandt alle folketingets partier.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Jeg minder – måske unødvendigt – om, at der endnu er 5 sager, der skal behandles i dag. Hvis det trækker unødigt i langdrag, kan jeg se mig nødsaget til at afbryde forhandlingen og sætte den til et senere tidspunkt; det vil vise sig under forhandlingens forløb.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Overtagelse af særforborgsundervisningen).

(Lovforslag nr. L 186. Fremsat 31/1 78).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 3–7 opførte sager, nemlig:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om specialundervisning for voksne.

(Lovforslag nr. L 187. Fremsat 31/1 78).

5) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v. (Kompenserende specialundervisning).

(Lovforslag nr. L 188. Fremsat 31/1 78).

6) Første behandling af:

Forslag til lov om udlægning af åndssvageforborgsorgen og den øvrige særforborg m. v.

(Lovforslag nr. L 189. Fremsat 31/1 78).

7) Første behandling af: